

Обука
16.02.2024 година

- **Криминалистички истраги
кај еколошки кривични дела**
- **Проф д-р Марина Малиш
Саздовска**

ПРЕВЕНЦИЈА НА ЕКОЛОШКИ КРИМИНАЛ

Полиција, инспекции, јавен обвинител, судови

Кривични дела против
животната средина

Дознавање за кривично дело

in flagranti, медиумиграѓани, итн.

Собирање докази

Вештачење Инспекција Други истражни
мерки Пронаоѓање на осомничениот

Поднесување на кривична
пријава

Судска постапка

Еколошки криминал
(може да биде и
организиран
криминал)

Методика на откривање на ЕКД

1. ДОЗНАВАЊЕ ЗА ПОСТОЕЊЕ НА ЕКД

2. ДОКАЖУВАЊЕ/РАЗЈАСНУВАЊЕ

девет златни прашања на криминалистиката

што се случило,

кој е сторител/сторители,

каде се случил настанот,

кога,

како,

со што,

зошто,

со кого и

врз што/кого..

3. ИЗВЕДУВАЊЕ НА СТОРИТЕЛОТ ПРЕД ЛИЦЕТО НА ПРАВДАТА

Надлежни органи

- **Полиција, инспекциски органи, царина** и др. (криминалистичка истрага за ЕКД)
- **Јавен обвинител** (меѓусебна соработка со другите надлежни органи, презема кривично гонење против сторителите на еколошки кривични дела)
- **Судови** (да се утврди дали постојат сите елементи на конкретно еколошко кривично дело и дали обвинетото лице е навистина негов сторител, по што следува и одредување на соодветна кривична санкција)

Три основни фази за криминалистичката обработка

- 1. **сознание** за загадување на животната средина
- 2. соработка со **вештаци** од одреден профил од областа на природните и на др.науки, како на самото место така и во подоцнежното вештачење на релевантни траги и предмети.
- 3. пронаоѓање **осомничено лице**, обезбедување **докази** и поднесување **кривична пријава** кај надлежниот ЈО.

Прибирање на почетни сознанија

- Прибирање почетни сознанија од граѓани
- Анонимна или псевдонимна пријава
- Самопријава
- Пријави од страна на правни лица
- Прибирање почетни сознанија од инспекциските органи

Прибирање на почетни сознанија

- Прибирање на почетни сознанија со непосредно забележување
- *In flagranti* - откривање на сторителот при извршување на делото
- Прибирање на почетни сознанија со примена на индицијален метод
- Прибирање на почетни сознанија при расветлување на конкретни случаи

Прибирање на почетни сознанија

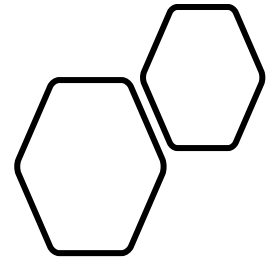
- Прибирање почетни сознанија по пријава на припадник на безбедносните структури
- Прибирање на почетни сознанија преку средства за јавно информирање
- Прибирање на почетни сознанија преку јавно поговарање

Classroom

Activity

Сослушување

- Три фази:
 - 1. Вовед (генералии)
 - 2. Слободно излагање
 - 3. Поставување на прашања

Увид

- утврдување дали кривичното дело постои или не;
- утврдување на видот на кривичното дело;
- утврдување докази;
- пронаоѓање и утврдување на идентитетот на жртвата;
- утврдување на видот и на големината на штетата и
- контрола на одделни докази со кои располагаме.

Ситуационо вештачење

- Вештачење на место на настан
- Улогата на ситуолог
- Опрема за вештачење (подвижна лабораторија, китови и несесери за опрема и др)
- Семплирање (подигање на примероци)

Опрема за вештачење

- -подвижни лаборатории.
- -апаратура за споредбени испитувања и за анализи.
- -специјални несесери кои содржат дел за фотоопрема за составување планови за работа со траги и дел за помошни технички средства.
- -фотокомплет и специјален избор на хемиски реагенси, исто така наменети за работа на местото на настанот.
- -апаратура за анализа,
- апарати за споредбени испитувања и др

утврдување на изворот на загадувањето

- истражување на најдалечната точка на загадување;
- фотографирање, скицирање и детаљно опишување на сите сегменти на загадувањето;
- исцрпна анализа на местата за кои ќе се утврди дека се наоѓаат во непосредна близина на изворот на загадување и
- детален опис на состојбата во просторот на непосредниот извор на загадување.
- Земање на примероци (вода, почва, воздух, загадувачка материја и др-процедура)

ПРЕДИСТРАЖНА ПОСТАПКА

- покренување на кривичната постапка од страна на јавниот обвинител и правосудната полиција - дознавањето за сторено кривично дело со непосредно забележување, по допрен глас или по примена кривична пријава.
- овластувањата на Полицијата се: преземање на потребните мерки за пронаоѓање на сторителот на кривичното дело, сторителот или соучесникот да не се скрие или побегне, да се откријат и обезбедат трагите на кривичното дело и предметите што можат да послужат како доказ, како и да ги собере сите известувања што би можеле да бидат од корист за успешно водење на кривичната постапка.

ПРЕДИСТРАЖНА ПОСТАПКА

- Изработка на записник
- Правосудната полиција составува кривична пријава, а со пријавата се доставуваат и предмети, скици, фотографии, списи за преземени дејствија, службени белешки, изјави и другиот материјал што може да биде корисен за успешно водење на постапката.
- Информирање на јавниот обвинител, кој по приемот на кривичната пријава или по добиеното известување од Полицијата, раководи со постапката, а Правосудната полиција е должна да постапува по неговите наредби.

ИСТРАГА

- Истражната постапка ја спроведува надлежниот јавен обвинител,
- а на располагање му е и Правосудната полиција.

Истражни дејствија

- Претрес,
- Привремено обезбедување и одземање на предмети или имот,
- Испитување на осомничен,
- Испитување на сведоци,
- Определување вештачење,
- Увид на место на настан кај еколошки кривични дела,
- Реконструкција на настан
- Посебни истражни мерки

СУДСКИ ПРОЦЕС:

- Главна расправа
- Странките можат да изнесат кои решавачки факти имаат намера да ги докажуваат, да ги изложат доказите што ќе ги изведуваат и да ги определат правните прашања по коишто ќе расправаат.
- се реализира доказната постапка со изведување на докази.
- по завршување по главната расправа се изготвува записник и се донесува пресуда. Видовите
- пресуди можат да бидат:
- одбивателна пресуда,
- ослободителна пресуда или
- осудителна пресуда.

Земање примерок

- -во исти услови и во исто време да земе најмногу три примероци во количина потребна за испитување (за прва анализа, за втора анализа по барање на субјектот на инспекцискиот надзор и за супер анализа);
- -записник за земањето на примерок;
- -примероците да ги запечати и прописно да ги означи;
- -достава (без одлагање) на примерокот за првата анализа до акредитирана институција за вештачење, а вториот и третиот примерок да ги чува во соодветни услови;
- -да го извести писмено и без одлагање субјектот за резултатите од анализата;
- -да го достави без одлагање вториот примерок на анализа до друга акредитирана институција по барање на субјектот и да го утврди со посебен заклучок износот на трошоците што настанале во текот на постапката во врска со анализата на примероците, во случај кога примерокот не соодветствува со пропишаните стандарди.

Вештачење на вода

- Доколку примероците правилно се подигнат од местото на настанот, постои можност за натамошна активност на надлежните органи. Така примерок од водата запиене се зема за физичко-хемиска анализа во стаклени шишиња. Најпрвин се остава водата да истече пет минути, потоа со водата која ќе се полни се мие амбалажата, а потоа се полни амбалажата но се остава и слободен простор, по што добро се затвора.
- За земање на нестабилни компоненти од водата, се земаат примероци во издвоени садови и се врши конзервирање. На секое шише се става етикета на која се наведува: името на објектот каде што е подигнат примероко, место датум; часот на земањето на примерокот (проверка за хлор и микроорганизми) и видот на анализа која се бара да се изврши. Доколку не се назначи видот на анализа која е потребно да се изврши, ќе се изврши само основната анализа

Вештачење на вода

- При анализа на вода од речни корита потребно е да се анализираат **седиментите од дното**, бидејќи на тој начин се покажува колку загадувачки материји содржат: тешки метали, минерални масла, пестициди, феноли.
- При тоа потребно е да се истражи и преносот и меѓусебното влијание на потенцијалните загадувачи и средината и да се утврди како водата продирајќи низ деловите на речното корито го менува својот состав.
- Талогот на дното на реката има пречистителна функција и таа негова способност не е доволно проучувана. Тоа е неопходно бидејќи овој филтер може да сврзе за себе некои материји од реката, но и во еден момент да дојде до негово заситување. Заради овој факт потребно е покрај анализата на водата да се врши и анализа на седиментот на дното на реката.

Вештачење на воздух

- Во секој случај на загадување на животната средина потребно е земање на најмалку два примерока за вештачење и анализа, заради фактот што треба да се утврди одредена разлика на различни места на земање на примероците.
- Треба да се нагласи дека при споредбената анализа која се врши во тој случај, треба да се констатира концентрацијата на загадувачката материја во воздухот.
- Не секоја концентрација на загадувачка материја претставува и кривично дело, загадувањето во одредена мера на ниски концентрации на загадувачка материја која не ја надминува дозволената граница, не претставува казниво поведење.
- Затоа со споредбената анализа која ќе се врши на примероците, треба да се констатира присуството на загадувачката материја во случај на надминување на дозволената граница, и она што е можеби и најважно емитерот на загадувачките материји.

Вештачење на воздух

- Покрај користење на специјални сонди кои се ставаат на одредени локации за утврдување на загадувачката материја емитирана во воздухот, примероци на загадениот воздух можат да се земат и други начини.
- Загадениот воздух може да се подигне во посебни садови и така се праќа на лабораториска анализа, или пак примероци се земаат со пропуштање на воздухот низ специјални филтри на кои се таложат загадувачките материји.
- На овој начин не можат да се земат гасовити продукти, бидејќи тие не се задржуваат во филтрите за разлика од цврстите честички.

Вештачење на почва

- Загадувањето на почвата може да биде на различни начини: од пестициди, сумпурни соединенија кои од воздухот со влагата создаваат сумпорна киселина и при паѓањето на почвата вршат загадување. Овој пример на кисели дождови, пестицидите и другите видови на загадување на почвата можат да се поделат во три основни групи: **загадувања од биолошко потекло, загадување со хемиски супстанции и загадувања предизвикани од јонизирачко зрачење.**
- Загадувачите од биолошкото потекло може да ја загрозат водата, воздухот и почвата, а тоа се различни видови на патогени бактерии кои најчесто се наоѓаат во водотеците и потекнуваат од фекалните води, а поретко се јавуваат во воздухот.

Вештачење кај труење на ЖИВОТНИ

- Обезбедување на место на настан
- Ситуационо вештачење од страна на релевантни вешти лица, биолошки, хемиски и други анализи
- Заштита на криминалистичките техничари (заштитна опрема)
- Обезбедување на траги
- Подигање на траги
- Фотографирање
- Изработка на записник

Вештачење на флора и фауна

- Во случаи на загадување на флората и фауната, треба да се има предвид фактот дека станува збор првенствено за биолошки траги.
- Тоа значи дека при земањето на примероци за анализа важат истите правила за подигање на трагите.
- Особено треба да се обрне внимание на можноста за контаминација на трагите и заради тоа треба да се користат заштитни ракавици, кои ќе се менуваат по завршената работа со секоја поединечна трага или примерок.

Вештачење на флора и фауна

- При обезбедување на растителните примеоци кои ќе служат за споредување, потребно е да се обезбеди примерок на целото растение.
- Во текот на таа процедура треба да се внимава на осетливоста на примероците од растително потекло бидејќи истите се подложни на развој на микроорганизми, процес на скапување, сушење и губење на својствата и со текот на времето стануваат неупотребливи

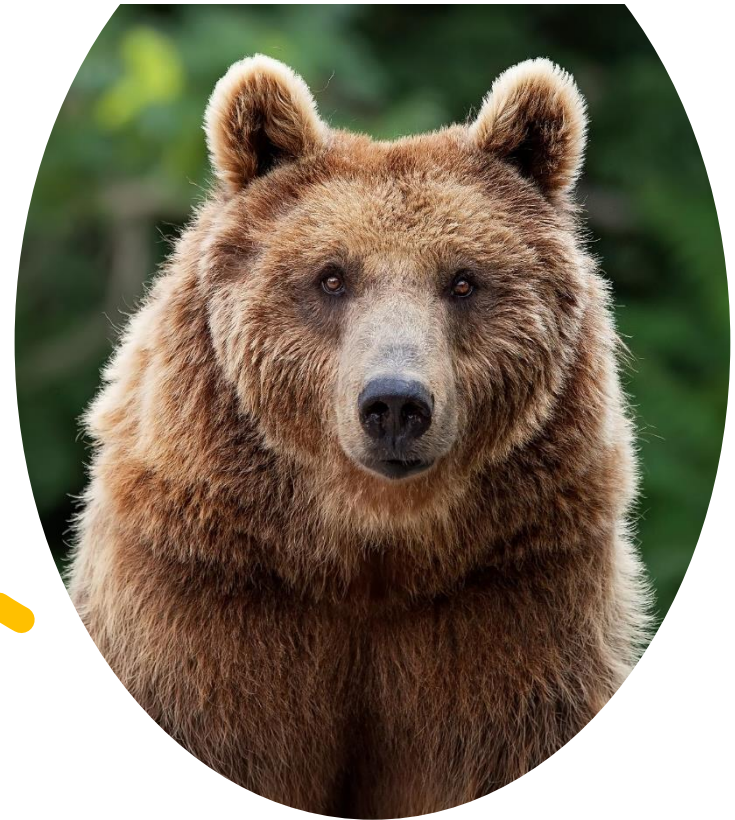
Материјални докази

- Обезбедување на материјални докази – трасологија
- специфични траги кои се разликуваат од трагите кои настануваат кај другите кривични дела (имаат посебни карактеристики)
- Доказната вредност на трагите пак зависи од професионалното и правилното вршење на увид и соодветно вештачење на трагите и предметите кои се пронајдени на местото на кривичниот настан или настанале со извршувањето на кривичното дело.
- Трагите се значајни бидејќи со нивно правилно фиксирање и собирање, компарација, вештачење и слично, можат да бидат доказ
- Трагите имаат суштинска улога во откривањето на вистинитоста на кривичниот настан и спроведување на вистинскиот сторител на кривичното дело кон кривична санкција.
- Трагите кај ЕКД многу брзо се подложни на промени,
- Трагите може да се дисперзираат во воздухот, да се распостранат на поголеми површини, да се пренесат по водотеци итн.

Материјални докази

- потребна е брза реакција на надлежните служби
- примена на начелото на оперативност и брзина на постапување
- обезбедат мерки за обезбедување на местото на настанот и вршење на увид
- увидот започнува од периферијата кон центарот, при што треба да се утврди локацијата на непосредното загадување, да се лоцира непосредниот причинител на загадувањето и да се открие дејствието што го предизвикало загадувањето
- Фингирани кривични дела (пример)
- Ланец на поседување (chain of custody)

Кривична пријава

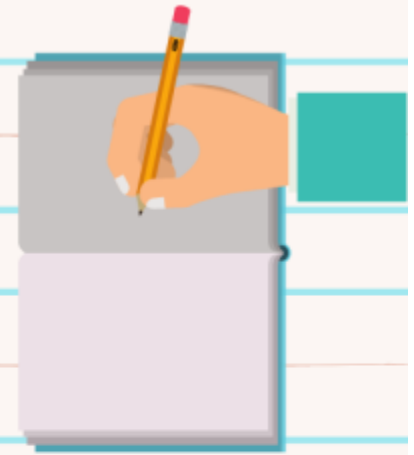
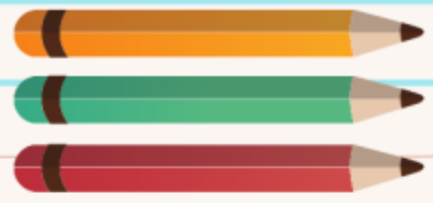
- 1. записник за земање на кривична пријава
- Точен опис на настанот, време, место и начин на извршување, опис на предмети, податоци за оштетен
- Особено се потенцира да се опише начинот на сторување на делото *modus operandi*

Кривична пријава

- Кривичната пријава се состои во писмено, усно или телефонско или по електронски пат соопштение, известуавње или искажување на подносителот на пријавата до јавниот обвинител или до друг државен орган, чија содржина укажува на евентуално постоење на кривично дело или на негов сторител (доколку е познат) со цел иницирање на кривичен прогон.
- Подносители: граѓани, установи, инспекциски служби, државни органи и др.

Classroom Fun

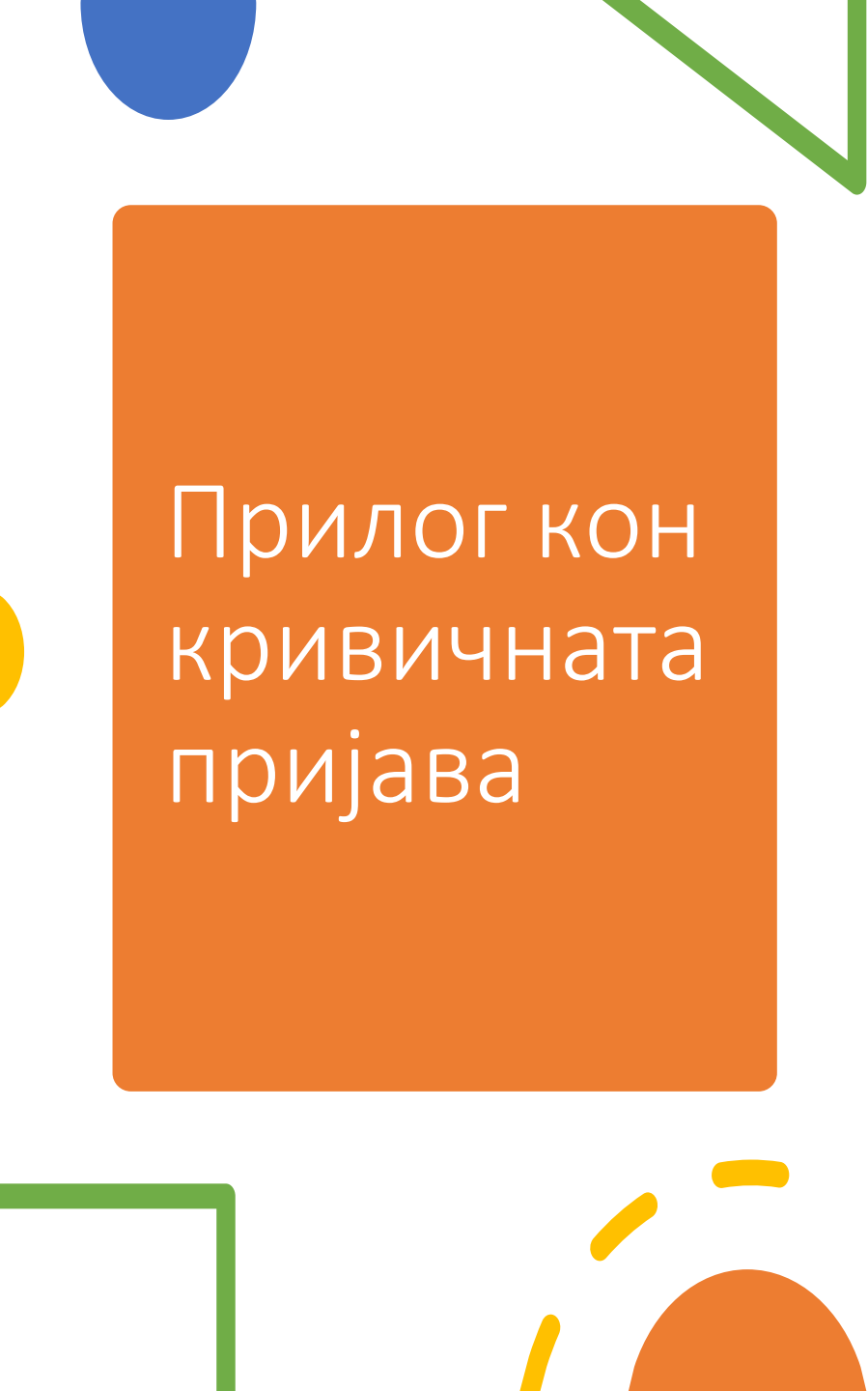

CLASSROOM ACTIVITIES

Податоци во кривична пријава

- 1. за пријавениот сторител на кривичното дело, доколку е познат
- 2. за криминалистичките карактеристики на пријавеното кривично дело и за другите околности од криминалистичко и кривично – правно значење
- 3. за предметите и трагите на кривичното дело и за резултатите од оперативно-тактичките мерки и итните истражни дејствија
- 4. др податоци релевантни за фактичката состојба
- 5. за подносителот на пријавата

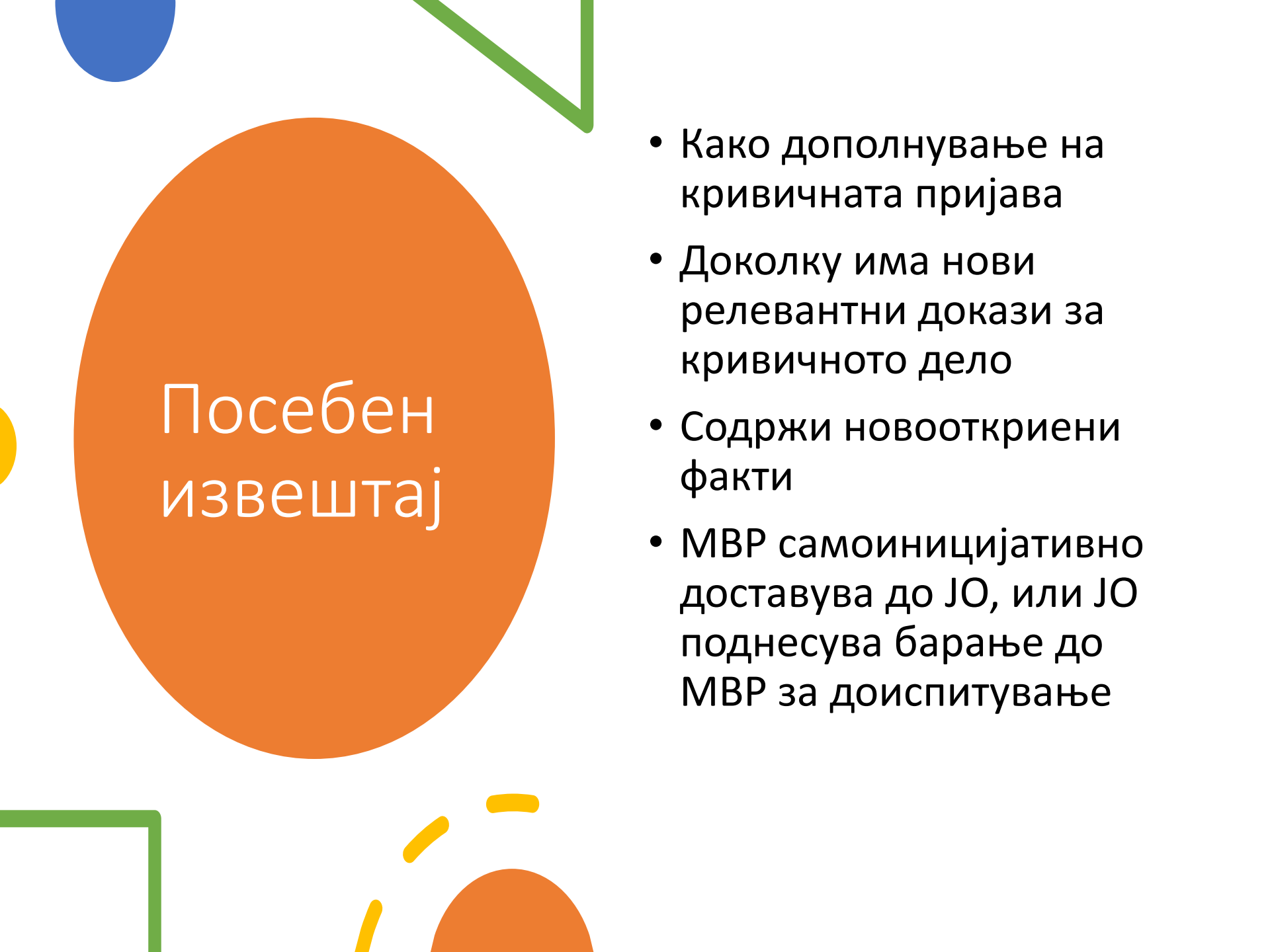

Прилог кон кривичната пријава

- Сите записници за преземените истражни дејствија
- Скици
- Фото – албуми
- Службени белешки
- Привремено одземени предмети
- Мислења од експерти, вештаци од одредени области

Прилог кон кривичната пријава

- Записник за примање на пријава
- Записник за идентификација-препознавање на лица, или предмети
- Барање на претрес на дом и др. простории
- Наредба за претрес на дом и др. простории
- Записник за извршен претрес
- Потврда за привремено одземени предмети
- Потврда за вратени предмети
- Записник за поука и остварување на право на бранител
- Записник за право на бранител
- Предлог за поведување на кривична постапка

Посебен извештај

- Како дополнување на кривичната пријава
- Доколку има нови релевантни докази за кривичното дело
- Содржи новооткриени факти
- МВР самоиницијативно доставува до ЈО, или ЈО поднесува барање до МВР за доиспитување

заклучок

Посебна методика за сузбивање на ЕКД

Зајакнување на капацитетите на надлежните органи (пр. МВР, инспекциски служби и др.)

Обуки за вработените, набавка на технички средства

Формирање посебен оддел во МВР за еколошки криминал

Прашања????

mmsazdovska@gmail.com

Благодарам на вниманието